

מגילת העצמאות

מערך הדרכה

מגילת העצמאות

מטרות הפעילות:

1. היכרות עם מהלך האירועים שהביאו להכרזה על מדינת ישראל
2. הבנת חשיבותה ומשמעותה של מגילת העצמאות והרלוונטיות שלה לימינו
3. היכרות עם מרכיבי התוכן של המגילה והפרשנויות השונות הנלוות להם
4. יצירת חיבור רגשי למגילה, למנסחיה ולרעיונות המובעים בה כעוגן לחיזוק הקשר הציוני לארץ

קבוצת הגיל: כיתות ז'-ט' עד מבוגרים*

גודל הקבוצה: עד 20 מודרכים.

*רמת הדיון והפיתוח של חלקי הפעילות בהתאם לגיל המודרכים. חלקים מתוך הפעילות מתאימים גם לכיתות ו'.

הזמן: 45-90 דקות, ניתן להאריך בדיון על פי הזמן המוקצב לפעילות ואופי הקבוצה.

המקום: בכיתה או בחוץ. דרוש מרחב יחסית גדול לפריסת המגילה

עזרים:

- שטיח מגילת העצמאות
- 5 סטים של כרטיסיות משימה
- המגילה שלנו
- ספירלת תמונות
- דפים וכלי כתיבה
- אמצעי השמעה והקרנה (לא חובה)
- מסכת יום העצמאות (לא חובה)

דגשים להדרכה:

ערכה זו כוללת מספר אפשרויות לפעילויות ומגוון רחב של נושאים שניתן להעלות ולדון עליהם מתוך ההקשר והטקסט של המגילה. לפני הפעילות חשוב למקד ולהגדיר מהו הדגש שרוצים לעסוק בו ועל פי הגדרה זו לבחור את הכרטיסיות המתאימות, ללמוד, להרחיב ולהתכונן לדיון בנושא שהוגדר.

מהלך הפעילות

חלק 1: פתיחה ורקע

עזר: נוסח ההצעה הראשונה וההערות עליה מתוך המערך

מציגים את נושא הפעילות – מגילת העצמאות של מדינת ישראל.
מבקשים מהמודרכים לספר מה הם יודעים על המגילה – בשם מי היא מדברת, מתי נכתבה, מי ניסח אותה, מי חתם עליה, מהי מטרתה, אילו אירועים הובילו לניסוחה ולחתימתה.
מרחיבים ומסבירים בהתאם לתשובות (ניתן להיעזר במידע ובקטעי הקריאה מתוך מערך הכרזת העצמאות).

הטקסט

מבקשים מהמודרכים לצטט משפטים שהם זוכרים מתוך המגילה. שואלים – איך מנסחים מגילת עצמאות? מספרים על מרדכי בעהם, עורך דין זוטרי שקיבל את המשימה לנסח את מגילת העצמאות לאחר שהקשר עם ירושלים, שבה נוסחו הטיוטות המוקדמות של המגילה, נותק בשל המצור במלחמת העצמאות. שואלים – איך תוקפים משימה כזו? מה לדעתכם צריכה מגילת העצמאות לכלול?

מקריאים או מזמינים מתנדבים להקריא חלק מתוך ההצעה הראשונה (נספח 4) ואת "תזכיר בדבר הצהרה בדבר מדינה יהודית" (נספח 5) שהצמיד בעהם לנוסח כאשר העביר אותו לפליקס רוזנבליט, הוא פנחס רוזן, לימים שר המשפטים של מדינת ישראל. מספרים על הטיוטות הרבות שעברה המגילה ועל המנסחים הרבים שלה עד שהגיעה למצבה הסופי. (להרחבה בנושא הטיוטות השונות וניסוח המגילה: ראו נספח 3 למערך זה וביבליוגרפיה נוספת)

חלק 2: שטיח מגילה

עזר: שטיח מגילה גדול וכרטיסיות

בחלק הבא של הפעילות נקרא את המגילה בצורה קצת שונה ויוצאת דופן...
פורשים את שטיח המגילה הגדול על הרצפה ומציגים את הפעילות על פי אחת מהאפשרויות המפורטות בהמשך.

יש להדגיש מספר הנחיות עבור כל הפעילויות:

1. בכל אחת מהפעילויות על כל קבוצה לקרוא בעיון את הכרטיסיה שקיבלה (או להביט בתמונה) ולאחר מכן לקרוא את המגילה ולהניח את הכרטיסיה לצד מילים, משפטים ורעיונות, אשר יכולים להתאים למופיע בה.

2. מפאת הכבוד למגילת העצמאות, לא דורכים על שטיח המגילה אלא עוברים מסביבו.
3. יתכן שכרטיסיה אחת מתאימה למספר מקומות בטקסט. יש לבחור את המשפט שלדעת חברי הקבוצה הוא המובהק והמתאים ביותר.
4. יתכן ששתי כרטיסיות שונות מתאימות לאותם משפטים בטקסט המגילה. זה בסדר.

טיפים למדריכים:

- חשוב להתייחס בדיון לרעיונות כלליים ורחבים, להשלכות העדכניות, לקשר לחייהם של המודרכים ולרלוונטיות של התכנים השונים לימינו ולא להניח לפעילות להתמצות ב"שעור היסטוריה" או בניתוח שטחי מילולי
- חשוב להדגיש את ההקשר הקק"לי, גם דרך התפקיד ההיסטורי החשוב שהיה לה בדרך להקמת המדינה אבל גם במובן הציוני - אידאולוגי העדכני ומתוך התייחסות למפעליה כיום.
- כאשר המודרכים מקריאים את המשפט שבחרו מתוך המגילה ושלידו הניחו את הכרטיסיה חשוב שיקריאו אותו בתוך ההקשר שלו – שיקריאו את הפיסקה מתחילתה ולא את המשפט הנבחר בלבד
- בהתאם לזמן ולקבוצה המדריך יכול לנצל משפטים שונים כדי להרחיב על מבנה המגילה, החלוקה לפסקאות ואנקדוטות שונות כמו פרשת צור ישראל, הגבולות, המונח דמוקרטיה וכדומה.
- במהלך ההקראה של המשפטים הנבחרים חשוב שהקבוצה תנוע סביב השטיח יחד עם המדריך והמקריא, כך שתוכל לקרוא את הטקסט ולהתקרב לתמונה. ניתן גם להעביר את התמונה בין המודרכים. ניתן לשאול ולהזמין מתנדבים להציג אפשרויות אחרות לבחירת משפט – שונות מזו שנבחרה.
- נושאים כלליים שניתן להפנות אליהם את תשומת הלב גם ללא קשר לבחירות הספציפיות של המשפטים:
 - המגילה פונה למגוון רחב של מגזרים בחברה, מייצגת פשרה והחלטה של כל נציגי העם יחד
 - מקומה של הדת במגילה, פשרת צור ישראל
 - האדם היחיד הנזכר בשמו חוץ מהחותמים – בנימין זאב הרצל
 - הפנייה כלפי חוץ למעגלים שונים – העולם, השכנים
 - השותפות עם העולם היהודי שמחוץ לישראל
 - החזון והאחריות שלנו כיום להתייחס אליו

אפשרות 1: מעטפה אחת

בוחרים באחת המעטפות ומחלקים את ששת הכרטיסים שבה לחברי הקבוצה (כרטיס לכל 4-5 מודרכים), מבקשים מכל חברי הקבוצה להביט בכרטיסיות שקיבלו, לקרוא את הכיתוב/להביט בתמונה ולהבין את התוכן שלהן ואז למקם אותן ליד משפטים מתאימים במגילה.

חוזרים למליאה. כל חוליה בתורה מציגה את הכרטיסיה שקיבלה, מקריאה את המשפט שבחרה ומנמקת את בחירתה.

שואלים את המודרכים מה, לדעתם, המשותף לכל הכרטיסיות שקיבלו. מנהלים דיון על אחד הנושאים העולים מתוך הכרטיסיות, בהתאם לבחירת המדריך.

אפשרות 2: שתי מעטפות - כרטיסיות דמויות היסטוריות ודמויות חדשות

תחרות בין שתי קבוצות.

מחלקים את הקבוצה לשתי קבוצות מתחרות ונותנים לכל קבוצה מעטפת כרטיסיות. מבקשים מכל קבוצה לחלק את הכרטיסיות בין חבריה (כרטיסיה לכל שניים או שלושה מודרכים). המטרה - למקם את כל הכרטיסיות מול משפטים רלוונטיים במגילה בזמן הקצר ביותר. החוליה שתסיים ראשונה להציב את כל הכרטיסיות בצורה הגיונית על המגילה, תנצח. לאחר שהקבוצה הראשונה מסיימת, מכריזים על המנצח. שואלים את המודרכים – מה המשותף לכל הכרטיסיות שקיבלתם? מסבים את תשומת ליבם שבחלק מהמקומות ניתן ליצור זוגות של דמויות – דמות היסטורית ודמות חדשה. מנהלים דיון על ההמשכיות והרלוונטיות של המגילה לא רק לדמויות ההיסטוריות ולסיפור ההיסטורי אלא גם לדמויות עדכניות – הדמויות שלנו וחיינו כיום בישראל.

אפשרות 3: כל המעטפות

מחלקים את הקבוצה לחמש חוליות. כל חוליה מקבלת מעטפה ומחלקת את הכרטיסיות בין חבריה (כרטיסיה לכל מודרך או זוג מודרכים). על כל חוליה למקם את כל הכרטיסיות שלה ליד משפטים רלוונטיים תוך זמן קצוב (ללא תחרות). מתכנסים למליאה, מבקשים מנציג מכל חוליה להציג אחד מהמשפטים שבחרה ולנמק אותו. מנהלים דיון על נושא נבחר.

אפשרות 4: כל הכרטיסיות בתפוזרת

מפזרים בעזרת המודרכים את כל הכרטיסיות באופן אקראי סביב המגילה. מבקשים מכל מודרך או זוג מודרכים לבחור כרטיסיה אחת שהכי "מדברת" אליו כישראלי, ולהתאים אותה למשפט או פסיקה במגילה.

מזמינים מתנדבים לנמק את הבחירה שלהם בכרטיס ולהציג את המשפט שבחרו בו.
מנהלים דיון על נושא נבחר.

סיכום: בחזרה לעתיד

עזר: דפים וכלי כתיבה

כעת, לאחר שקראנו את המגילה, ודנו בה, חוזרים לנוסחים ושואלים – אל מי פונה מגילת העצמאות? מה היא מנסה להגיד? מה מטרותיה? מפרטים ומסכמים יחד. בין היתר כוללת המגילה:

- פנייה החוצה- אל העולם הרחב – הגדרה עצמית מול העולם
 - פנייה החוצה למעגל הקרוב – איך המדינה תנהג מול שכניה ותמקם את עצמה בתוך האזור שלה
 - הצהרה ונימוק – מדוע אנו זכאים למדינה, מתוך איזה תוקף/סיבות ונסיבות נכתבת המגילה
 - פנייה פנימה – לאזרחים העתידיים של המדינה, אל העם היהודי בתפוצות
 - הגדרה עצמית, חזון וערכים – אופייה של המדינה
- משוחחים עם המודרכים על החשיבות של חזון, של שאיפות מוגדרות וברורות יישום, של תכנון לעתיד.
- בהמשך לדיון שהתקיים בחלק הקודם, מחלקים דפים וכלי כתיבה ומבקשים מכל חוליה לנסח ולכתוב משפט המתחיל במילים "מדינת ישראל היא..." והמתאר מאפיין מרכזי שמייצג את אופייה ומצבה של המדינה כיום לגביה. המשפט יכול להיות שלילי או חיובי, הוא יכול לעסוק בנושאים שנדונו בחלק הקודם של הפעילות או בנושאים אחרים.
- חוזרים למליאה וכל חוליה מקריאה בתורה (ברצף) את המשפט שכתבה. התוצאה היא פיסקת תיאור של "מדינת ישראל היא..."
- משמיעים או מקריאים מתוך השטיח את הפיסקה המתארת את החזון לגבי אופייה של המדינה:

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים שויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות;

תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.

שואלים - איך נוכל לקרב את החזון שבמגילת העצמאות, הנפתח במילים "מדינת ישראל תהא" למציאות שמתבטאת בפיסקה שניסחנו "מדינת ישראל היא"?

מזמינים את המודרכים להציע הצעות מעשיות, כיצד כל אחד באופן אישי יכול להשפיע, להנהיג ולהיות מעורב. מביאים דוגמאות מתחום הציונות האקולוגית ומהתחומים השונים בהם פועלת קק"ל ומזמינים את המודרכים להצטרף, להנהיג ולפעול. בחרים יחד נושא הקשור לפיתוח בר-קיימא של הארץ, אשר בו נדרשים שיפור ונשיאה באחריות. מנסחים וכותבים על המגילה את המשך המשפט "מדינת ישראל תהא..." על פי הנושא שנבחר. מנסחים שלושה רעיונות ישימים לפעולה אישית או קבוצתית מידית כדי לשפר את התחום שנבחר. וכותבים אותם בהמשך המגילה. חותמים ותולים את "המגילה שלנו" על הקיר.

לסיכום, מקריאים, או מזמינים מתנדב להקריא מתוך "זוהי ארץ" מאת אפרים קישון:

- **"זוהי ארץ כל כך קטנה, ששטחה על מפות העולם אינו מספיק כדי לכתוב את שמה בתוכו.**
- **זוהי ארץ שבה לומדת האם את שפת האם מפי בניה.**
- **זוהי ארץ שבה אכלו האבות בוסר ושיני הבנים מצוינות.**
- **זוהי ארץ שבה לא מצפים לנסים, אך מתחשבים בהם.**
- **זוהי הארץ שאינה מקבלת אוויר, אך נושמת חירות.**
- **זוהי הארץ היחידה בעולם שאני יכול לחיות בה. זוהי הארץ שלי."**

נספח 1: נוסח מגילת העצמאות

בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים וחוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקוה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שזחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת

הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית .

בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו .

זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים, אשר נתן במיוחד תוקף בין-לאומי לקשר ההיסטורי שבין העם

היהודי לבין ארץ-ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי.

השואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מיליונים יהודים באירופה, הוכיחה מחדש בעליל את ההכרח בפתרון בעית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על-ידי חידוש המדינה היהודית בארץ-ישראל, אשר תפתח לרווחה את שערי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות-זכויות בתוך משפחת העמים .

שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ-ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל-ישרים במולדת עמם .

במלחמת העולם השנייה תרם הישוב העברי בארץ את מלוא-חלקו למאבק האומות השוחרות חירות ושלום נגד כוחות הרשע הנאצי, ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להמנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות .

ב-29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל; העצרת תבעה מאת תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם הם לביצוע ההחלטה. הכרה זו של האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה .

זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית .

לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל .

אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם

לחוקה שתיקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ-1 באוקטובר 1948 – תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת-העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקרא בשם ישראל.

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל.

אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות. מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי בבנין מדינתו ולקבל את מדינת ישראל לתוך משפחת העמים.

אנו קוראים – גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים – לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית, על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת, ה' אייר תש"ח, 14 במאי 1948.

נספח 2: מפתח להתאמת כרטיסיות למשפטים במגילה

מעטפה 1

המשותף לכל הכרטיסיות: דמויות היסטוריות

הערה: מתאים לגילאים צעירים יותר, קל יחסית

תמונה	משפט מתאים במגילה	משפט נוסף	נושאים לדיון ולפיתוח
בנימין זאב הרצל	בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון	...והקימו יישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו,	חזון המדינה, ראשית הציונות, האוטופיה בספר "אלטנוילנד", צירי

המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו...	מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית...	הקונגרס שנכחו בהכרזת המדינה
צבי הרמן שפירא בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו..	ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים...	הקמת קק"ל, התפקידים ההיסטוריים שלה בגאולת אדמות הארץ, בנייתה, ייעורה ויישובה, תפקידה בדרך להקמת המדינה, תפקידה של קק"ל כיום
אליעזר בן יהודה ...ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים...	...תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות...	תחיית הלשון העברית כחלק מהמאבק הציוני, סיפורו של אב"י, העברית כשפה חיה ומשתנה כיום, כמה חשובה העברית לישראל
חלוצים ...ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים...	...ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל ישרים במולדת עמם.	המושג "הפריחו נשמות" (=שמות), ההעפלה וחיזוק היישוב היהודי כתנאי להקמת המדינה, מהי חלוציות כיום, מהי שממה כיום, מהו עמל ישרים
חיילי ההגנה ...והקימו יישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שומר שלום ומגן על עצמו...	...ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להמנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות..	הבריגדה היהודית, ארגוני המחתרת, הקמתו של צה"ל, השאיפה לשלום בצד היכולת להתגונן – אז ועכשיו
פליטים ממחנות הריכוז ...שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ ישראל על אף כל קושי, מניעה וסכנה	...השואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מילונים יהודים באירופה, הוכיחה מחדש בעליל את ההכרח בפתרון בעית העם היהודי מחוסר המולדת...	השואה כאירוע מכונן בדרך להכרה בזכות היהודים למדינה, ההעפלה, ניצולי שואה כיום, לזכור ולא לשכוח

מעטפה 2

המשותף לכל הכרטיסיות: דמויות חדשות

הערה: מתאים לגילאים צעירים יותר, קל יחסית

תמונה	משפט מתאים במגילה	משפט נוסף	נושאים לדיון ולפיתוח
אדם דתי	...מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות	בארץ ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית	ההצדקה הדתית להקמת המדינה, פרשת "צור

על הכרזה זו	והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.	ישראל, והזכרת אלוהים במגילה, "בארץ ישראל קם העם היהודי", דת ומדינה אז והיום.
חוקרת מ"פ	...והקומו יישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.	ישראל כמדינת "היי-טק", "המנוח היהודי", חוצפה ישראלית, תיקון עולם, קק"ל והמו"פ, חקלאות וחקלאים בישראל כיום.
חיילות	...תקיים שיון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין...	צבא או/ונושים : מעמד האישה בישראל, שירות חובה בצה"ל, השאיפה לשלום בצד היכולת להתגונן – אז ועכשיו
יערן קק"ל	...תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה...	סוגיות של אקולוגיה, "הפרחת השממה", שימור מול פיתוח, ציונות אקולוגית, מפעלי קק"ל בחום, כחול וירוק
נערות ביום הניקיון	...תקיים שיון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין...	סוגיות של אקולוגיה, פני הארץ, פיתוח בר קיימא חינוך לציונות אקולוגית, החינוך כאחת ממטרותיה של קק"ל מאז הקמתה
עולים חדשים	...שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה...	חשיבות העלייה למדינת ישראל אז ועכשיו, השותפות עם יהודי התפוצות, "המערכה הגדולה" שעדיין לא נגמרה

מעטפה 3

המשותף לכל הכרטיסיות: מקומות בארץ

הערה: דורש הבנה יחסית מורכבת של הטקסט וגם רקע בהיסטוריה. מתאים לבוגרים.

תמונה	משפט מתאים במגילה	משפט נוסף	נושאים לדיון ולפיתוח
נב - עצירת המדבור	...ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו	...אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף	אקולוגיה חוצה גבולות, ישראל כפורצת דרך בתחומי המדע והסביבה, תפקידה של קק"ל

המחלקה הפדגוגית, האגף לחינוך ולנוער, קרן קימת לישראל

שפתם העברית, בנו כפרים וערים...	פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו...	בדחיקת המדבר ובפיתוח פתרונות גלובליים בנושא, האחריות המשותפת של ישראל לעתיד האזור, מושג הפרחת ה"שממה" והשינויים שעבר
...והקימו יישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית...	...אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו...	ישראל כמדינת "היי-טק", "המנוח היהודי", חוצפה ישראלית, תיקון עולם, קק"ל והמו"פ, חקלאות וחקלאים בישראל כיום.
...ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים והקימו יישוב גדל והולך...	...בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו...	סיפור גאולת אדמות העמק, הסיפור ההיסטורי ההתיישבותי של קק"ל, תפקידים ומגמות בהתיישבות בארץ כיום
איננה במגילה	איננה במגילה	מה לא נכלל במגילה ומדוע, ירושלים כבירת ישראל, קיום טקס הכרזת המדינה בתל אביב, מעמדה ותפקידה של ירושלים כיום
...תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה...	...וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים...	סוגיות של אקולוגיה, "הפרחת השממה", שימור מול פיתוח, ציונות אקולוגית, מפעלי קק"ל בחום, כחול וירוק
...תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה...	...מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו...	אקולוגיה חוצה גבולות, הייחוד האקולוגי של מדינת ישראל, האחריות המשותפת לעתיד האזור, הפרחת ה"שממה" – שימור מול פיתוח, סיפור ייבוש החולה

המשותף לכל הכרטיסיות: מפעלי קק"ל

הערה: יחסית פשוט, מתאים גם לגילאים צעירים

תמונה	משפט מתאים במגילה	משפט נוסף	נושאים לדיון ולפיתוח
הקופסה הכחולה	...אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב היישוב בעליה ובבניין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל...	...בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו...	סיפור הקמת קק"ל והרעיון העומד מאחוריה, הקופסה הכחולה כאמצעי חינוכי ואמצעי לאיסוף תרומות, הערבות ההדדית והאחריות של יהודי התפוצות כלפי ישראל כיום ובעבר
התיישבות והכשרת קרקע	...ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים...	...ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל ישרים במולדת עמם...	המושג "הפריחו נשמות", ההעפלה וחיזוק היישוב היהודי כתנאי להקמת המדינה, מהי חלוציות כיום, מהי התיישבות כיום
חינוך	...תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות...		חינוך לציונות ולאהבת הארץ, מנהיגות, אחריות ומעורבות
ייעור ונטיעות	...תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה...	...וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים...	סוגיות של אקולוגיה, "הפרחת השממה", שימור מול פיתוח, ציונות אקולוגית, מפעלי קק"ל בחום, כחול וירוק
מחקר ופיתוח	...והקימו יישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית...	...אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו...	ישראל כמדינת "היי-טק", "המזרח החדש", חוצפה ישראלית, תיקון עולם, קק"ל והמו"פ, חקלאות וחקלאים כיום ובעבר.
שיקום נחלים ומאגרי מים	תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה	אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת	סוגיות של אקולוגיה, "הפרחת השממה", שימור מול פיתוח, ציונות אקולוגית, מפעלי קק"ל בחום, כחול וירוק

	המזרח התיכון כולו		
--	-------------------	--	--

מעטפה 5

המשותף לכל הכרטיסיות: משפטים המתארים את פניה של מדינת ישראל כיום

הערה: מורכב יחסית, מתאים לבוגרים

משפט	משפט מתאים במגילה	משפט נוסף	נושאים לדיון ולפיתוח
מדינת ישראל היא מדינה שוחרת שלום	...אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו...	...אנו קוראים – גם בתוך התקפת הדמים הנערכת עלינו זה חדשים – לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים...	השאיפה לשלום כחלק מהגדרת מהותה של המדינה, המדינה כחלק מהאזור, איך אפשר להתקרב לשלום, מה אנחנו "יודעים" היום שלא ידעו אז
מדינת ישראל היא מדינת "היי-טק", מקום של חדשנות ויצירתיות	...והקימו יישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית...	...אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו...	ישראל כמדינת "היי-טק", "המנוח היהודי", חוצפה ישראלית, תיקון עולם, קק"ל והמו"פ, חקלאות וחקלאים
מדינת ישראל היא מדינה שהדת היא מרכיב חשוב בזהותה	...מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו...	...בארץ ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי...	ההצדקה הדתית, פרשת "צור ישראל" והזכרת אלוהים במגילת העצמאות, המשפט "בארץ ישראל קם העם היהודי", דת ומדינה אז והיום.
מדינת ישראל היא מדינה של צדק, שלום ושוויון זכויות	...תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין;	...הקימו יישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית...	שוויון זכויות בארץ כיום, מעמד האישה, מיעוטים בארץ, האם ההבטחה קוימה, מה נדרש כיום כדי להתקרב אל חזון השוויון

		תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות...	
סוגיות של אקולוגיה, "הפרחת השממה", שימור מול פיתוח, ציונות אקולוגית, מפעלי קק"ל בחום, כחול וירוק	...אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו...	...תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה...	מדינת ישראל היא מדינה שפועלת למען איכות הסביבה ועל פי עיקרון של פיתוח בר-קיימא
חשיבות העלייה למדינה, השותפות עם יהודי התפוצות, "המערכה הגדולה" שעדיין לא נגמרה	...מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקינוח גלויות...	...אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל...	מדינת ישראל היא מדינה השייכת לכל היהודים בעולם

נספח 3 – מאמר מאת משה גורלי בנושא הטיטות של מגילת העצמאות

(הארץ, 3/3/2003)

"הכרזת העצמאות היא הדבר הקרוב ביותר ל'כתב קודש' שיש לציונות המדינית", אומר פרופ' יורם שחר, ומנמק: "זהו כתב קודש בשני מובנים: גם בעצם זה שהוא תלוי פיסית בכל המוסדות הרשמיים, וגם במובן זה שהזיכרון הישראלי מעולם לא בדק מה יש מאחוריו. החיטוט בעברו של המסמך נתפש ככפירה בעיקר. בדיוק כמו שיהודים מאמינים לא חוקרים את מקורם של כתבי הקודש. מבחינתם, התורה ניתנה על ידי אלוהים."

אלוהים, במקרה של הכרזת העצמאות, הוא דוד בן-גוריון. האתוס הציוני זוכר את הקול הגבוה והטון הצרחני-החגיגי, את העגה המזרח אירופית החותכת שהנחילה לעם ישראל את ההכרזה הדרמטית, שכוננה את מדינת ישראל ביום שישי ה-14 במאי 1948 במוזיאון תל-אביב.

שלושה שבועות קודם לכן עדיין לא היה כלום. ביום שישי, 23 באפריל, הטיל פנחס רוזן, מי שהיה ראש המועצה המשפטית ושר המשפטים הראשון, את משימת ניסוח ההכרזה על אחד מעובדיו,

עו"ד מרדכי בעהם, בן 33 באותה עת. הפרופסור למשפטים יורם שחר מהמרכז הבינתחומי בהרצליה יצא למסע מרתק, רווי גילויים ופרשנויות, בעקבות הטיטות, הניסוחים והגלגולים הרבים, שעברה ההכרזה במשך שלושת השבועות עד לגיבושה לנוסח הסופי. מחקרו ראה אור

לאחרונה במאמר "הטיוטות המוקדמות של הכרזת העצמאות" בכתב העת "עיוני משפט" של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב.

שחר נפגש עם אלמנתו של בעהם, שמספרת על ארוחת שבת משפחתית ברחוב הירקון בתל-אביב, יום לאחר שבעלה קיבל את המשימה. בעהם התוודה שאין לו מושג איך להתחיל. חתנו מצא הצלה. הוא המליץ לו לגשת ליהודי בשם שלום צבי דוידוביץ', שהתגורר ברחוב ארנון הסמוך ולהתייעץ אתו. דוידוביץ', שנודע גם כראביי דוידוביץ', היה איש רוח מיוחד ומגוון. את לימודיו החל כתלמיד ישיבה בליטא, אחר כך היגר לארה"ב והפך לרב קונסרווטיווי ולדוקטור בתחום מדעי הרוח. בהמשך עלה לארץ ישראל וקיבל ב-1943 את פרס טשרניחובסקי על תרגום מחזות שייקספיר, כשהיה הראשון לתרגם את מחזותיו לעברית. במקביל ערך וביאר כתבים של הרמב"ם.

המפגש בין עורך הדין הישראלי החילוני למשכיל האמריקאי הדתי הוליד את הטיוטה הראשונה. ניכרו בה עקבות מהכרזת העצמאות האמריקאית, אבל בעיקר היה בה אלוהים. "המפגש בין השניים", אומר שחר, "יצר את הנוסח הדתי ביותר מכל הטיוטות. זכותו של העם היהודי על הארץ נשענה בו על ההבטחה האלוהית לאבות האומה. אלא שבהמשך, ככל שבעהם מתרחק פיסית מדוידוביץ', ההכרזה הולכת ומקבלת צביון חילוני. ההבטחה האלוהית נמהלת בנימוקים היסטוריים, פוליטיים ומוסריים, עד שהיא נמחקת בסביבות ה-4 במאי וסיפור הציונות נותר היסטורי ופוליטי בעיקרו. השריד היחיד למעורבות אלוהים נותר בביטוי 'צור ישראל', שהופיע לראשונה בטיטוט בעהם-דוידוביץ' ושרד עד לנוסח הסופי."

הנוסח ה"שמאלני"

אלא שלא רק אלוהים הוכנס והוצא מההכרזה. גם המונח "דמוקרטיה" זכה להיכנס ולצאת. הדמות המשמעותית הבאה אחרי בעהם בסיפור הטיוטות היתה עו"ד צבי ברנזון, אז היועץ המשפטי של ההסתדרות ולימים שופט בית המשפט העליון. רוזן הטיל עליו את משימת הניסוח ב-4 במאי וקצב לו 48 שעות בלבד להשלמת המשימה. ברנזון סיפר בשעתו שלא היו ברשותו נוסחים לדוגמה או טיוטות קודמות ואפילו לא את נוסח החלטת עצרת האו"ם מ-29 בנובמבר 1947 כדי להיעזר בהם ולהסתמך עליהם. בין אם ברא נוסח חדש, ובין אם ערך נוסח קודם, אין ספק, סבור שחר, שיצירת ברנזון היתה המוצלחת ביותר.

"עד ברנזון", אומר שחר, "היו בהכרזה שלושה חלקים: הנראטיב הציוני, ההכרזה האופרטיווית ('לפיכך נתכנסנו') ופסקת החתימה ('מתוך ביטחון בצור ישראל הננו חותמים'). ברנזון הוסיף פסקה רביעית, שלהערכתי היא החשובה ביותר מבחינה קונסטיטוציונית - שבה מעוצבת ההבטחה הדמוקרטית של המדינה העתידית. מרגע זה ועד ההכרזה בפועל נשמר המבנה המרובע."

ברנזון, אם להשתמש במושגים מאוחרים יותר, היה "השמאלני" ו"יפה הנפש" מבין הנסחים. שחר: "בעוד כל האחרים עסקו בעיקר בשאלה מה מגיע ליהודים, עסק ברנזון בשאלה מה ייתנו היהודים ברגע שיקבלו את הכוח הריבוני. אצל ברנזון ניכרת קפיצת מדרגה לא רק בניסוח, אלא גם בערכים המוסרי של התכנים. לא רק תלונות ודרישות מהעולם, אלא גם הכרה במחויבות ובאחריות של בעל הכוח, של מי שהפך מנרדף לאדון. אין ספק שבברנזון פיעמה רוח דמוקרטית נדיבה ביותר כלפי זכויות מיעוטים, רוח שהיתה בהחלט חריגה בימים אלה."

בטיטת ברנזון נמסר איפוא על "הקמת מדינה יהודית חופשית, עצמאית ודמוקרטית". הביטוי "דמוקרטית" לא הופיע בטיטות קודמות ונעקר בהמשך על ידי הנסחים שבאו אחריו. שחר: "אני מניח שגברו הדגש והרצון לבצר הגמוניה יהודית ברורה והחשש מפני ביטוי גורף, כללי ומחייב

מדי, שיהווה בהמשך בסיס לתביעה רחבה לשותפות בשלטון על הארץ. לדעתי, לא חששו רק מפני תביעה כזו מצד המיעוט הערבי אלא גם מפני תביעה דומה של המגזר הדתי."

את נסיגת ומסמוס הדמוקרטיה, במיוחד כלפי הערבים, מייחס שחר לאנשי משרד המשפטים ובמיוחד לבעהם, אורי ידן וצבי בייקר. בעוד שברנזון כתב "אנו קוראים במיוחד לערבים במדינה היהודית לשתף פעולה כאזרחים שווים זכויות וחובות", הציעו השלושה נוסח תחליפי: "אנו קוראים לערבים, אזרחי המדינה היהודית, ליטול חלק בבניין מדינתנו". שחר: "בכך משתנה לחלוטין אופיה של ההבטחה. במקום התחייבות לתת לערבים מעמד של אזרחים שווים זכויות וחובות, הם מוזמנים לעבוד בבניין."

פנחס רוזן מעבד את הטיוטות השונות ומגבש הצעה, שאותה הוא מביא למינהלת העם, שדוחה אותה תוך ביקורת חריפה על היותה משפטית מדי, גלותית מדי, אפולוגטית מדי. מוחלט להעביר את המשימה לוועדת ניסוח בת חמישה חברים, בראשות משה שרת. שרת מקבל לידיו את טיוטת בעהם-דוידוביץ' (שהפכה בהמשך לטיטת בעהם ולטיטת משרד המשפטים) ואת טיוטת ברנזון. בעת שהותו בניו-יורק התוודע שרת באקראי להרש לאוטרפכט, אחד מגדולי המשפטנים בעולם, קרוב משפחה של אבא אבן. לאוטרפכט נענה לבקשת שרת וכתב טיוטה משלו. ב-13 במאי חוזר שרת למינהלת העם עם נוסח משלו, שנדחה אף הוא בביקורת חריפה.

פשרת "צור ישראל"

הפעם מחליט בן-גוריון ליטול לידיו את מלאכת הניסוח. מוקמת ועדה נוספת שחבריה, לבד מבן-גוריון, היו שרת, אהרון ציזלינג ממפ"ם, והרב יהודה לייב הכהן פישמן-מימון. בן-גוריון מלטש

את טיוטת שרת בלילה שבין ה-13 ל-14 במאי. שרת אינו מגיע לפגישה זו, ובין ציזלינג לפישמן-מימון מתפתח הוויכוח המפורסם על שילובו של "צור ישראל" בהכרזה.

השם "צור ישראל" נכנס להכרזה כבר בטיטה הראשונה של בעהם ודוידוביץ'. בחירה זו, ככינוי להתערבות האלוהית, נלקחה ככל הנראה מהכרזת העצמאות האמריקאית כתרגום המונח Providence Divine. אלא שבמקום "השגחה אלוהית" או "השגחה עליונה" נבחר "צור ישראל". והנה, בלילה האחרון, מתחולל סביבו ויכוח דרמטי. ציזלינג החילוני דורש להוציא. הרב פישמן-מימון דורש לחזקו "צור ישראל וגואלו". בן-גוריון מפשר בין השניים ומציע להותיר את "צור ישראל", שנועד להפיס את דעתם של הנצים - עבור החילונים לא מדובר באלוהים אלא במעין סימבול היסטורי-תרבותי, ואילו עבור יודעי ח"ן דתיים מדובר באחד מכינויי המפורשים של הקב"ה.

אלא שזו לא תרומתו המרכזית של בן-גוריון. הוא מקצר כרבע מהטקסט של שרת. הוא מסלק את הביטוי "והואיל" שבו בחר שרת לפתוח כל פסקה, ביטוי שהקנה להכרזה נופך של חוזה מסחרי. והשינוי החשוב ביותר של בן-גוריון הוא הוספת הטיעון המשפטי, המתבסס על הזכות ההיסטורית והטבעית של העם על ארצו. שחר: "לטובת הטענה המשפטית, מעוות בן-גוריון את המיתוס היהודי הבסיסי, שלפיו נוצר העם היהודי מכוח הברית עם אברהם ומכוח מעמד הר סיני, שני אירועים שהתרחשו מחוץ לגבולות הארץ. בן-גוריון כתב 'בארץ ישראל קם העם היהודי', כדי לבסס את הטיעון שלכל עם מגיעה הארץ שבה נולד. אז, הוא כמובן לא העלה על דעתו שעם נוסף, הפלשתיני, יתבע זכות מכוח טיעון דומה."

התיקונים בכתב ידו של בן-גוריון על טיוטת שרת לא נמצאו עד היום. פרופ' שחר סבור שעובדה זו תמוהה לנוכח המוניטין של בן-גוריון כמתעד ואספן אובססיווי של כל פתק ומסמך שעברו תחת ידו. "כיצד זה שדווקא החשוב מכולם, המסמך המכונן של המדינה, לא נשמר", הוא שואל, ומעלה כמה אפשרויות: "אולי כתבנית גרסה בטעות את כתב היד; אולי המסמך נלקח לצורך תרגום לאנגלית ולא הוחזר; אולי אנשי שרתהשמידו את התיקונים כדי לשמר את מרכזיותו של שרת בתהליך; ואולי בן-גוריון עצמו השמיד את המסמך במסגרת מאמציו לטשטש את העמלנות האנושית שמאחוריו ולמנוע עיסוק בגלגוליו השונים כדי לשמר את חותמו שלו ואת מעמד המסירה בזיכרון ההיסטורי."

למתח בין שרת לבן-גוריון יש עקבות בהתכתבות משנת 1972 בין צבי גורארי, אדם שהיה מעורב בשלבי הניסוח המאוחרים, לבין בן-גוריון. גורארי רומז במכתבו כי בן-גוריון ניכס לעצמו כליל את נוסח ההכרזה. "אם תעיין בשני הנוסחים", הוא כותב, "תיווכח לדעת כי הלכת בעקבות הנוסח של שרת". בן-גוריון משיב לו בטון נזעם: "איני רואה כל צורך לדון על הנוסח של ועדת החמישה

(בראשות שרת, שבן-גוריון אפילו לא נוקב בשמו, מ"ג), כי נוסח זה לא נתקבל. הוצע לי לתקן את הנוסח וזאת עשיתי."

שחר, במחקרו, מצדד בעמדה הקרובה לזו של שרת. תיקוני בן-גוריון היו אמנם גאוניים, הוא סבור, אבל התוצאה התבססה בסופו של דבר על העבודה המצרפית של כל קודמיו. והוא מבקש לתת קרדיט לכולם, ואף מפנה לשני טקסטים מוקדמים שאולי שימשו השראה לנסחים: של ד"ר ליאו כהן, שהציע חוקה והצהרה מכוננת למדינה כבר בינואר 1948 ושל זלמן שז"ר, לימים נשיא מדינת ישראל, מה-11 באפריל.

משימת הניסוח הרשמית הוטלה, כאמור, ב-23 באפריל על מרדכי בעהם, והאישים שצורפו למלאכה בהמשך היו - שלום צבי דוידוביץ' (בהתייעצות בלתי רשמית), צבי ברנזון, משה זילברג, אורי ידון, צבי בייקר. משלב מסוים, הפקיעו הפוליטיקאים פנחס רוזן, משה שרת ודוד בן-גוריון

את הניסוח וגם את התהילה מידי הפקידים המשפטיים. שחר: "בשני שלבים בתהליך ממריא המסמך לדרגה של מסמך נשגב באמת - בטיוטה של ברנזון ובתיקוני בן-גוריון."

"ההכרזה", כותב שחר במאמרו, "לא נועדה מלכתחילה להיכתב כמסמך נשגב, ועל כן לא נמסרה לסופרי הדור ומשורריו כדי שינסחיה, אלא בעיקר לעורכי דין ועסקנים פוליטיים. הנקודה שאני מבקש להדגיש כאן ובמאמר כולו היא כי באותו דור, היתה גם באלה רוח גדולה מאוד."

נספח 4: ההצעה הראשונה

ההצעה בדבר מדינת יהודית

הואיל ואלחי ישראל נתן את הארץ הזאת לאבותינו, לאברהם
ליצחק וליעקב ול**משה** אחיהם, להיות להם לאחזה עולם,

והואיל ועמנו קיים את מדינתו בארץ הזו מימנות יהושע ועד הרכן
בית שני ע"י הלגיונאים הרומאיים וגלותו של מרבית עמנו מארצו

והואיל ובמשך שנות גלותו הארוכה ומזורר בין עמי הכל סבל
עמנו טירי מרכאיר הרבים אכזות קטנה בנפש ובכחוש

והואיל ומצפון האנושות כפי שהוא בא לידי כשרי בהצטרף כלפיו
וכסנדה הארץ-ישראלית טעם טוענה חכר הלאומים, הכיר בקטר
ההיסטורי בין העם היהודי וארץ ישראל, ובנסיגים להקמתו מחדש
של ביתו הלאומי בארץ הזו,

נספח 5: תזכורת בדבר ההצהרה בדבר מדינה יהודית

(צורפה להצעה הראשונה עם הגשתה לפליקס רוזנבליט, הוא פנחס רוזן, שהטיל את משימת הניסוח על עו"ד מרדכי בעהם)

ת ז כ ר ת

בדבר הצהרה בדבר מדינה יהודית.

1. ההצהרה נערכה מתוך הנחה שיש להסתמך לא רק על החלטות ארצות וחובר המאומים, אלא גם על הזכויות ההיסטוריות של העם היהודי עצמו לחור משפט העמים.
2. שלטת האבות של העם נזכרו כמסורתם במיוחד, הואיל והם הם היו סקכלי ההכנסה בדבר ארץ-ישראל הכלולה בתורה.
3. בקטר לועדה הכצוע לא נזכרו כמסורתם המסורות האחרים, בכדי שלא להסתמך כמאלות של העכרת השלטון ומקורו.
4. המלים "הסיר מעצמו את האחריות לשלטון" בקטר עם סיום הסנדט, שאבות מחוק הפרלמנט האנגלי בדבר סיום הסנדט.
5. הפסקא האחרונה של ההקדמה, כמו גם גוף ההצהרה, שאובים בעיקר מתוך הצהרת העצמאות האסריקאית ונוהגת בטרם מספסי לסגולות העצמאות של מדינה עצמאית.